

A Balaton.

Írták: *Albrecht István és Stelly Géza.*

A film a Balaton természeti viszonyait ismerteti. Egy-két bemutató kép után trükkrajz szemlélteti, hogy a tó vizét a Zala-folyó és több kisebb patak táplálja. Vízmennyiségének nagyobb részét azonban az esőből nyeri. Természetes felvétel mutatja be a Zala betorkolását a Balatonba.

A tó vízállása évszakonként változik. Legnagyobb a vízállás tavasszal, mikor az olvadásból esőzésekből sok vizet kap. A siófoki vízmérőlécz ilyenkor 100—120 cm-es vízállást jelez. A tó nagy vízfelületét (598 km²), Cholnoky szerint 591 km²) a nyári napsütés erősen párologtatja, ezért a vízállás fokozatosan kisebb lesz és a nyár végére többnyire már csak 60—70 centiméteres. A magas vízállás viharos időben már a parti telkeket ostromolja és komoly károkat okoz a parti fürdőtelepeken. A Sió-csatorna zsilipjének kinyitásával és elzárásával a tó vízállását bizonyos mértékig szabályozhatják. — Kép: a Sió-csatorna, háttérben a siófoki kikötővel.

A film ezután a Balaton tájait, a két partot mutatja be. Rajzos térkép vezet végig a szép hegyekkel övezett északi parton. Látjuk: a Tapolcai-medencéből kiemelkedő kúp- és csonkakúp-alakú vulkáni eredetű hegyeket, Szigligetet a várrommal, Badacsony szőlőkkel beültetett oldalát és a gyönyörű bazaltsüveget, Gulács és a Tóti-hegy remek, kúpos bazaltsapkáját. Majd a Szentgyörgy-hegy gyönyörű bazaltoszlopait (**bazaltzsákok, bazaltorgonák**) csodálhatjuk.

Az északi parton végig menve a **Kővágóörs** és **Köveskál** vidékén elterülő sivár **kőmezők** képei következnek. A szél évezredek folyamán elhordta a termő talajt, a sziklák felszínre kerültek s az időjárás símára csiszolta a köveket. Ezen a tájon messzi területeket **kőtenger** borít.

A film tovább perog, **Tihany-félsziget** távlati képét mutatja. A Balaton-füredet övező hegyek egyik csúcsáról kitűnően kivehető a Balatonba benyúló földnyelv, a keskeny **félsziget**. Közelről nézzük Tihanyt és rajta az ősi apát-sági templomot, a kikötőt, a Biológiai Intézetet.

Az északi parton tovább haladva **Balatonalmádi** fürdőnek hegyekkel övezett tája jelenik meg. Az **Öreg-hegy** tetején álló Horthy-kilátóból belátjuk a Balaton felső medencéjét. Itt a legszélesebb a Balaton. **Fűzfő** és **Balatonvilágos** között **14 km** széles. A túlsó partnak csak a vonalát láthatjuk a távolban. A látkép végén ismét a Tihanyi-félsziget partvonala jelenik meg. Itt a legkeskenyebb a Balaton, csak **másfél km** széles. A két part között olajfűtésű komp közlekedik. Éppen »behajózás« folyik. Átkelünk a déli partra s gyönyörködünk a déli part legszebb látványosságában, a balaton naplementében.

A film **második tekerese** a déli parton vezet végig gyors iramban. Itt kevesebb a látnivaló, mint az északi parton. **Balatonaligától** indulunk útnak. Látjuk az aligai »**magas partfalat**«, melynek csuszamlásai, súvadásai a vasútnak már több alkalommal gondot okoztak. A vasút a magas partfalon szalad a déli part jellegzetes fürdőtelepülései mellett. A balatoni remek műúton autók szaladnak. Feltűnik a somogyi dombhátak kevés változatosságot nyújtó tája. **Zamárdi** magas pontjáról ismét megpillantjuk a Tihanyi-félszigetet. Fonyódnál érve a **Fonyódi hegy** két jellegzetes hegyét mutatjuk be a túlsó partról, Badacsonyból nézve. Fonyód mellett a **Nagy-Berek** lápos, ingoványos táját nézzük meg, ahol tözeget vágnak. A tó délnyugati csücskén a Kis-Balaton tája jelenik meg a filmen. Nádas, zsombékos vidéke ezer és ezer vízimadár búvóhelye.

Végig futottunk a Balaton jellegzetes északi és déli partján. Míg a tó északi partja öblökkel karéjózott, köves, a parti vizet nád és hínár lepi el, a tófenék iszappal borított, addig a déli part egyenes, nádas alig van, a tó parti medrét finom homok, remek fővény borítja, melynek selymessége vetekedik a világhírű tengeri fürdők fővényével. Ezért keletkezett a déli parton annyi fürdőtelep. Míg az északi parton sokszor a nádasban kell utat vágni, vagy a nádat kiirtani, hogy a tóban fürödni lehessen, addig a déli partnak majdnem minden pontja alkalmas a fürdésre és a hétvégi kirándulók árnyas helyeken letelepedve bárhol remek fürdőhelyet találnak.

A tájak után térképrajz szemlélteti a vidékek ősi településeit. Egy **városban** (Keszthely) és 55 kisebb-nagyobb községben élnek a Balaton-környék lakói. A lakosság kiscgazdaéletére jellemző foglalkozásokat nem érintjük. Ellenben bemutatjuk azokat a foglalkozásokat, melyek ennek a tájnak jellegzeteségei. A **halászat** ősi foglalkozása valamikor a környék lakóit szép jövedelemhez juttatta. A felelőtlen rablógazdálkodás azonban azzal fenyegetett, hogy a halgazdagságáról híres Balaton halban szegény lesz. Ezért a halászatot szabályozni kellett. Nem csak a halászat idejéről és módjáról, de a haltenyésztésről is gondoskodni kívántak. Ezt a feladatot a **Balatonhalászati Részvénytársaságra** bízta. Halászhajók futnak ki a tóra. A hálövetés és húzás pompás zsákmánnyal járt, a téli halászatból is látunk egy-két jelenetet.

Ezután a téli nádatolás képei jelennek meg. Szorgos kezek vágják ügyesen átalakított kaszákkal a nádat és kötik kékbe, hogy mint értékes építőanyagot hozzák forgalomba.

A táj adottságait kihasználva jellemző foglalkozás még a vulkáni eredetű hegyek bazaltjának kibányászása. A bazalt egyike a legjobb kövezőköveknek.

Apró, szögletes kövekre törve, a makadám-utak fontos építőanyaga. Út-hengerlő gépek tömörítik össze kemény tömeggé, hogy azután különböző felületi kezeléssel pompás autóutakat építsenek belőle. Badacsony hatalmas csonka kúpját, oldalát kőbányák sebzik meg. A gyönyörű bazaltsüveget már erősen kikezdte a robbantás, a csákány. A bazalttömböket ügyeskezű munkások hasítják, faragják kövezőkövekké. Jól ismerik a bazaltot. Biztos szemmel látják, hol lehet a kőtömböt elrepezteni, széthasítani, hogy minél kevesebb munkával készítsék el a városok számára oly értékes bazaltpövezőkövet.

Évezredek folyamán a bazalt máladékából jó termő talaj keletkezett. Ezen kitűnő szőlő terem. Ezért van tele a Badacsony déli oldala szőlőültetvényvel. Itt terem a híres badacsonyi bor. (Szürkebarát, Kéknyelű, Muskotály, Édes ürmös stb.) A film pereg tovább. Termő tőkék gyönyörködtenek. Csemegeszőlőt csomagolnak. Majd a szüret egy-két mozzanatát mutatjuk be. A badacsonyi állami közpince hatalmas hordói megteltek tüzes badacsonyi borokkal. Megindulhat a borvásár. A föld termett, kincset adott a dolgozó, szorgalmas embernek, áldassék érte a Gondviselő szent neve.

Az északi part több helyén a hegyek felszínén lépten-nyomon ott hever a vörös homokkő. Egyszerű s talán nem is a legszebb építőanyag, de olcsó és könnyen hozzájuthat az ember, ezért építkezéseknél gyakran alkalmazzák. Ebből építik a Balaton kikötőit. A déli partra is átszállítják, a homokos part megvédésére igen alkalmas.

A Balaton szép tája, a tó selymes fővénye, kellemes, meleg vize, ezrével vonzza az üdülő- és fürdővendéget. Ezer és ezer ember keresi fel nyáron a Balatont, hogy az élet fáradalmait kipihenje. Ennek a sok embernek lakást, ételmezt, kiszolgálást a parti községek lakói nyújtanak. A környék lakóinak a Balaton értékes kereseti forrásokat juttat. Szállodák százai, villák ezrei, szobák sokasága »kiadó«. Várják a vendégeket, akik teli pénztárcával érkeznek, hogy azután üres pénztárcával, de kipihenve, egészségesen, jókedvűen, lelkileg felfrissülve térjenek vissza otthonukba.

A film feliratai.

1. A Balaton.
2. A Magyar Film Iroda felvétele.
3. A Balatont az eső és a befolyó patakok táplálják.
4. A Balaton felesleges vizét a Sió-csatorna vezeti le.
5. A Balaton északi partját szép hegyek övezik.
6. A Tapolcai-medencében kúpalakú vulkánok sorakoznak.
7. Útban Badacsony felé.
8. Szentgyörgy-hegy bazaltoszlopai természeti ritkaságok.
9. Kővágóörs és Köveskälla határában messzi területeket »kőtenger« borít.
10. Balatonalmádiban az Öreg-hegyről szép a kilátás a Balaton felső részére.
11. A tó Fűzfő és Balatonvilágos között a legszelebb (14 km). A déli partnak csak vonala látszik.
12. Tihanyi félsziget és Szántód között legkeskenyebb (1½ km) a Balaton.
13. A Balaton. Folytatása a következő tekercsben.
 1. A Balaton. (Folytatás.)
 2. A Balaton déli partján Aligánál pillantjuk meg először a Magyar Tengert.
 3. A déli parton egymást érik a szebbnél-szebb fürdőtelepek.
 4. Badacsonnyal szemben feltűnnek a Fonyódi-hegyek. A fonyódi Nagy Berek ingoványos földjén tőzeget vágnak.
 5. A Kis Balaton mocsaras nádasában kitűnő búvóhelyet talál a sok vízi szárnyas.
 6. A tó északi partján öblök váltakoznak, a déli part egyenes.
 7. A Balaton északi partján gyakori a nád és hínár. A víz hirtelen mélyül és a tó fenéke iszapos.
 8. A déli part mentén a víz sekély, a partszegély homokos és minden pontja alkalmas fürdésre.
9. A Balaton körül 56 régi községet találunk.
10. A Balaton halban bővelkedik.
11. A nádat értékesítik.
12. A hegyek bazaltjából országszerte kitűnő utakat építenek.
13. A vulkáni hegyek elmállásából keletkezett talajon terem a legjobb bor.
14. A csemegeszálló értékesítése a szőlősgazdáknak jól jövedelmez.
15. Minden dolgos kezet megmozgat a szüret.
16. Megteltek a hordók tüzes badacsonyi borokkal.
17. A Balaton körüli építkezésekhez szívesen használják a vörös homokkővet.
18. A lakosság reménykedve várja a fürdővendégeket.
19. Jöjjön velünk, várja a szép Balaton!
20. Balaton.
21. Vége.